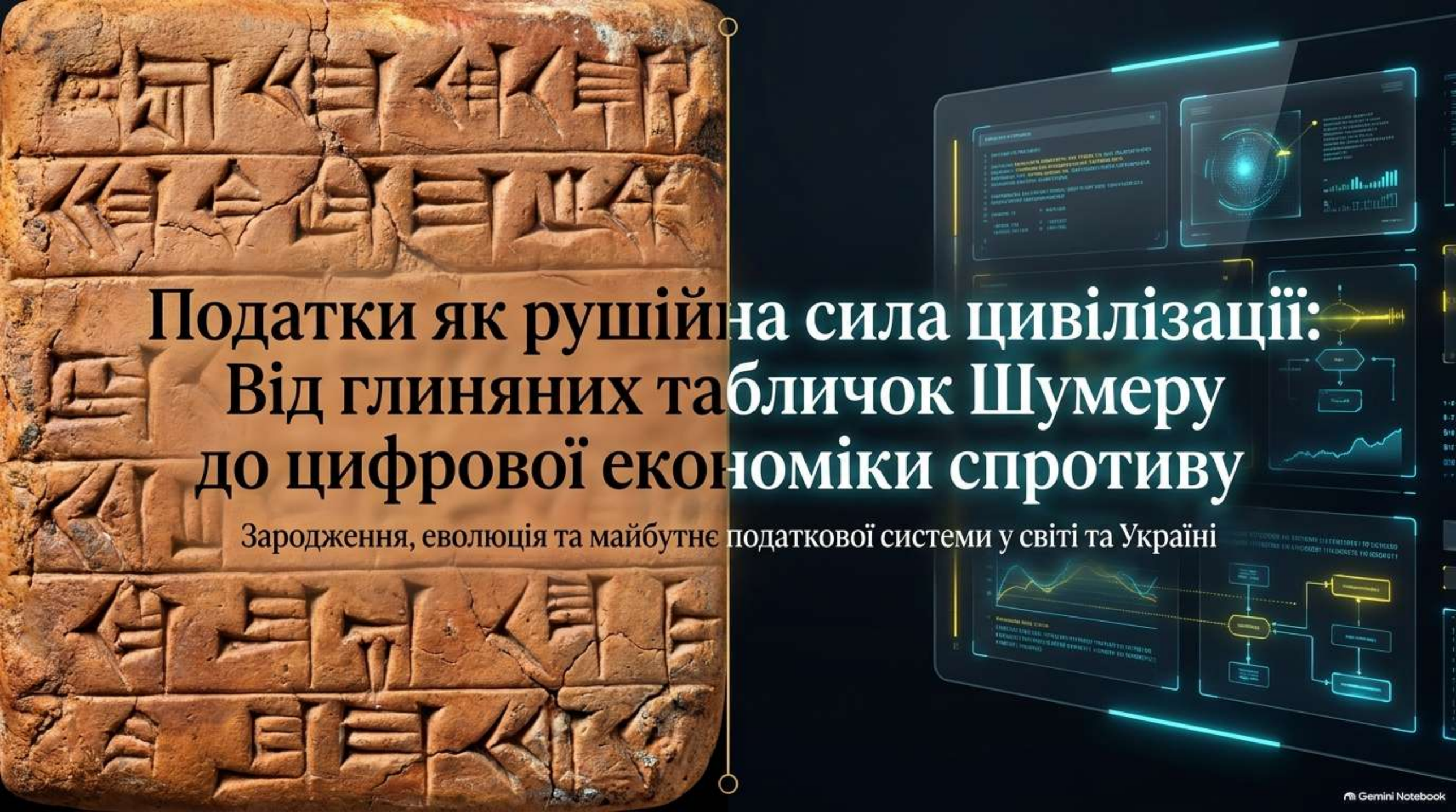

Податки як рушійна сила цивілізації:
Від глиняних табличок Шумеру
до цифрової економіки спротиву
Зародження, еволюція та майбутнє податкової системи у світі та Україні
Gemini Notebook

Оподаткування — найдавніший суспільний договір

Внесок Суспільства

- Відчуження частки врожаю
- Трудова повинність
- Сплата грошових еквівалентів

Податок виник не з насильства, а з об'єктивної потреби в кооперації. Люди платили, бо індивідуальна щедрість гарантувала колективне виживання.

Послуги Влади

- Захист від ворогів
- Іригація полів та інфраструктура
- Правосуддя та порядок

Gemini Notebook

Еволюція фіскальних систем

I етап:
Стародавній світ – початок середньовіччя

Натуральні вилучення, трудова повинність, випадковий характер.

II етап:
XVI – XVIII ст.

Перехід до грошових еквівалентів. Податки стають стають постійним, але не єдиним джерелом доходів.

III етап:
XIX ст. – наші часи

Податки як основа бюджету. Прибуткове оподаткування. Розвинуті системи.

Класифікація І. Янжула та Р. Масгрейва

Gemini Notebook

Ера без грошей: Месопотамія

Фізична праця як перша форма податку

Трудова повинність (Corvée)

Люди віддавали свій час та фізичну силу для будівництва величезних іригаційних каналів та храмів.

Храмові збори

Натуральні вилучення зерна та худоби. Історичні терміни: miksu, sibsum.

Перше податкове планування

Щоб уникнути мостового збору, місцеві жителі перепливали річку вбрід. Це призвело до появи перших у світі санкцій проти ухилення від сплати.

Gemini Notebook

Стародавній Єгипет: Інститут писарів та облік

Шемсу Хор (Слідування Хора)

Фараон особисто об'їжджає провінції для інвентаризації та вилучення 20% врожаю.

Народження професії

Збір децентралізується. Інститут писарів починає вести точний, системний облік зерна, олії та пива.

Перший податок на спадщину

У VII ст. до н.е. Єгипет запроваджує 10-відсоткову ставку при відчуженні майна в спадщину.

Розетський камінь (196 р. до н.е.)

Один із найвідоміших артефактів людства — це податковий нормативний акт, що звільняв духовенство від частини фіскальних тягарів.

Gemini Notebook

Афінський поліс: Добровільність та громадянська гідність

Єгипетська ера

1
Непрямі та митні збори
Основа фінансування: мита на імпорт/експорт та metoikion (спеціальний збір з іноземців).

2
Eisphora (Крайній захід)
Надзвичайний прямий податок на майно. Вводився лише під час війни і міг повертатися з воєнної здобичі.

3
Soteria (Літургія)
Добровільний внесок найбагатших громадян на потреби полісу (наприклад, утримання флоту). Сплачувався як справа честі.

Громадянин Афін
Регулярне пряме оподаткування сприймається як ознака тиранії та приниження.

Gemini Notebook

Стародавній Рим: Імперська фіскальна машина

I

II

III

V

XI

Заснування Фіску (I)

Приватна скарбниця імператора трансформується у потужний загальнодержавний фінансовий центр.

Пряме оподаткування

- Tributum soli: регулярний поземельний податок.
- Tributum capitis: подушний податок з підкорених.

Непрямі збори

Винайдення аналогу сучасного ПДВ/акцизу. 1% податок з продажу за Цезаря, підвищений до 4% за Октавіана.

Publicani (Відкупники)

Приватні контрактори сплачували податок Риму наперед, а потім безконтрольно та жорстоко стягували гроші з провінцій заради власного надприбутку.

Gemini Notebook

Дві парадигми Античності: Громадянський обов’язок vs Імперська машина

Суб’єкт оподаткування	I	**Суб’єкт оподаткування**
Переважно іноземці та торговельні операції. 		 Всі громадяни та підкорені провінції.
Адміністрування	II	**Адміністрування**
 Відсутність регулярного бюрократичного апарату.		 Система відкупників (publicani), а згодом — державні фінансові установи та кадастр.
Ставлення до платника	IV	**Ставлення до платника**
 Збереження гідності, добровільність, уникнення примусу.		 Сувора звітність, перепис майна, тотальна обов’язковість.
Фіскальна мета	V	**Фіскальна мета**
 Ситуативні воєнні витрати, фінансування релігійних свят.		 Регулярне утримання легіонів, будівництво доріг та інфраструктури.

Gemini Notebook

Magna Carta (1215): Зародження податкового права

«Ніяких податків без згоди ради»

Криза феодалізму

Хаос роздробленості: безліч дорожніх мит, церковна десятина, довільні вилучення доменів монархів. Податок як інструмент фізичного свавілля.

Велика хартія вольностей

Перший юридичний компроміс: король втрачає право одноосібно встановлювати нові податки. Народження фундаментального принципу сучасних демократій — **балансу інтересів.**

I II IV

Gemini Notebook

Адам Сміт (1776): Народження модерної податкової науки

Gemini Notebook

Народження податку на доходи: Екстремальні умови як стимул еволюції

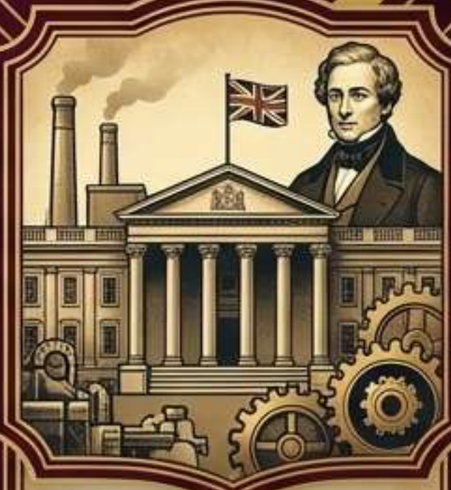
Криза (Кінець XVIII ст.)

Війна Великої Британії з Наполеонівською Францією вимагала безпрецедентних і швидких фінансових ресурсів для утримання армії.

Рішення 1799 року

Прем'єр-міністр Вільям Пітт-молодший вводить перший в історії тимчасовий прогресивний податок на доходи (для доходів понад £60).

Стабілізація 1842 року

Сер Роберт Піл відновлює податок (від £150) вже як постійний інструмент покриття бюджетного дефіциту у мирний час. Прибутковий податок стає основою сучасної держави.

I II IV

Gemini Notebook

Київська Русь: Хаос полюддя та економіка сили

Полюддя

Щорічний, несистематичний об'їзд підвладних територій князем та дружиною для збору данини. Розмір вилучень не був зафіксований.

Повоз

Обов'язок підданих самостійно доставляти ресурси (хутро, мед, віск) безпосередньо до княжого двору.

Вибух: 945 рік

Загибель князя Ігоря через спробу повторно зібрати данину. Історичний доказ того, що неврегульований, довільний податок руйнує державу та вбиває суверена.

Gemini Notebook

Реформа княгині Ольги (946-947 рр.): Перехід до системи

Впровадження принципу «Визначеності» за 800 років до Адама Сміта

Уроки

Ліквідація свавілля. Встановлення чітко фіксованого розміру данини. Платник наперед знав, скільки він винен державі.

Погости

Створення укріплених адміністративно-фінансових пунктів зборів. Це перші податкові інспекції та захищені склади Русі.

Устави

Запровадження нормативних актів, що чітко регламентували порядок збору, захищаючи і скарбницю, і селянина.

Ключовий інсайт: Ольга перевела державу з економіки примусу на економіку системи, забезпечивши стабільність Русі–України.

Gemini Notebook

Від вільного міста до фіскального закріпачення (XIV–XIX ст.)

Магдебурзьке право (XIV–XVII ст.)

Епоха самоврядування. Міста (Львів, Київ, Кам'янець) сплачують податки до власної міської скарбниці, звільняючись від феодальної залежності.

Втрата фінансової автономії

Уніфікація з імперською машиною. Ліквідація гетьманського правління та введення паперових асигнацій.

Подушна подать (1724 / 1783)

Введення станового податку одночасно із закріпаченням селян. Дворянство звільнене, тягар лягає на селян. Податок використовується як інструмент стримування соціальної мобільності та пригнічення.

Gemini Notebook

Розбудова суверенної фіскальної системи Незалежної України

Gemini Notebook

Виклик 2022 року: Гнучкість системи в умовах воєнного шоку

Захист мобілізованих

Звільнення мобілізованих ФОП від сплати єдиного податку, ПДФО та військового збору на період служби. Надання форс-мажорних гарантій щодо звітності.

Рятувальний круг для бізнесу

Тимчасове запровадження 2% спрощеної системи для підтримки критичної ліквідності підприємств у перші місяці шоку.

Логістична стабілізація

Скасування акцизу на пальне та митні пільги для швидкого забезпечення країни в умовах зруйнованих ланцюгів постачання.

Gemini Notebook

Податки як економічна зброя та щит нації

Військовий збір: Еволюція інструменту

Запроваджений у 2014 році як тимчасовий захід (1,5%). З початком повномасштабної війни перетворився на критичний стратегічний ресурс.

Фінансування оборони

Акумуляція внутрішніх ресурсів є єдиним джерелом прямого фінансування сектору безпеки й оборони (ЗСУ).

Нова фіскальна філософія

Податок сприймається не як «відчуження майна», а як безпосередній інвестиційний внесок громадян у власне фізичне виживання та збереження державності.

Gemini Notebook

Сучасні тренди: Диджиталізація та економіка довіри

Національна стратегія 2030

Адаптація податкового та митного законодавства до стандартів ЄС. Децентралізація та посилення фіскальної спроможності.

Безконтактна взаємодія

Диджиталізація послуг через е-кабінет та «Дію». Втілення класичного принципу «Зручності» Адама Сміта у смартфоні XXI століття.

Клуб Білого Бізнесу

Законодавчі ініціативи для платників з високим рівнем довіри. Фундаментальний перехід від презумпції провини до концепції «Держава — партнер бізнесу».

Національна стратегія 2030 та економіка довіри

Безконтактна взаємодія в е-кабінет та «Дію»

Клуб Білого Бізнесу

Gemini Notebook

Матриця еволюції оподаткування в Україні

Економіка Сили (X ст.)

Неврегульоване полюддя.
Податок як прямий фізичний примус.

Економіка Визначеності (XI-XIII ст.)

Уроки та погости княгині Ольги.
Стандартизація та встановлення правил гри.

Економіка Станового примусу (XVIII-XIX ст.)

Подушна подать імперії. Фіскальне закріпачення
та гальмування розвитку.

Економіка Спротиву та Довіри (XXI ст.)

Цифровізація, військовий збір, Клуб Білого Бізнесу.
Партнерство держави та громадянина заради виживання.

Gemini Notebook

Ваша професія — це архітектура держави.

Фундаментальний закон історії:
Податки — це відображення моралі та рівня розвитку суспільства.
Вони руйнують імперії через свавілля та рятують нації через довіру і визначеність.

Фахівець з обліку й оподаткування не просто рахує цифри.
Ви — хранителі Суспільного договору. Ваша робота забезпечує
тонкий баланс між непохитною стійкістю держави
та економічною свободою бізнесу.

Gemini Notebook